

ÎNDUMNEZEIREA OMULUI ÎN HRISTOS - REPERE TEOLOGICE

„Teologia și antropologia se unesc în soteriologie în doctrina despre mântuirea și îndumnezeirea omului în care lucrarea lui Dumnezeu se unește în lucrarea omului întărind-o”¹

La baza lumii stă un plan prea bun și negrăit ce vizează „*pătımirea îndumnezeirii*”. Pentru aceasta Dumnezeu a voit să se întrupeze El Însuși fără schimbare în firea oamenilor prin unirea adevărată într-un Ipostas.² În acest proces omul și lumea depind unul de altul în împlinirea destinului lor, acela de slăvire a lui Dumnezeu prin comuniunea dumnezeiască cu El. Astfel valoarea lumii trebuie identificată în îndumnezeirea ei prin om. Omul va trebui să dea toată atenția lui *seculum* să recunoască consistența și valoarea creației spre o adevărată dezvoltare³ și înaintare în această comuniune cu Ființa divină. Pentru aceasta lumea a fost gândită ca o Biserică nefăcută de mâini în care Adam primul om era chemat să devină preot aducând jertfă de laudă lui Dumnezeu spre sfințirea lumii și a lui implicit.

Intrarea în lume a „*Celui întâi născut*” („Evr 1, 6), -Hristos, Sfatul și Voia Tatălui, taina supremă, „*ascunsă din veacuri și din neam în neam*”(Col 1,26) a fost predestinarea și în consecință mersul natural și capătul drumului omului. Devierea de la acest drum a constituit-o căderea, adevărată catastrofă antro-po-cosmică. Aceasta a adus cu sine pervertirea modului paradisiac și apariția unei noi condiții de existență. Omul, fiu al lui Dumnezeu a vrut să stăpânească pământul fără Dumnezeu și astfel acesta devine pentru om mormânt,-universul decade în *forma* propriei căderii a omului care este moartea.⁴

Dezordinea introdusă de om în creație prin cădere *schimbă*⁵ acest plan de pătımire a îndumnezeirii. Iconomia lui Dumnezeu sau planul cu privire la lume în urma

¹ **Pr. Dr. Marin D. Ciulei**, *Antropologie Patristică*, Ed. Sirona, Alexandria, 1999, p.102

² **Pr. Ioan C. Teșu**, *Omul Taină Teologică*, ed. Christiana, București, 2002, p. 9

³ **E. Bartoș**, *Conceptul de îndumnezeire în teologia lui Dumitru Stăniloae*, ed. Institutul Biblic “Emanuel”, Oradea, 1999, p 179

⁴ **Oliver Clement**, *Întrebări asupra omului*, Alba Iulia, 1996, p.142

⁵ Îl schimbă din perspectiva schimbării modului de unire a Lui cu omul prin Fiul Său, Cuvântul. Pe de altă parte Dumnezeu știind că omul o să cadă a prevăzut în planul Lui aceasta, astfel încât nu putem vorbi de o schimbare propriu-zisă. Îi spunem totuși schimbare ca să nu credem că Dumnezeu însuși la creat pe om predestinat în mod fatal căderii.

păcatului implică în aceste condiții și mântuirea. Mântuirea și îndumnezeirea vizează fără îndoială în mod direct umanitatea, dar nu o umanitate desprinsă de natură, ci unită ontologic cu natura. Căci natura ține de om, sau întregeste pe om și omul nu se poate desăvârși fără să reflecte și să lucreze asupra naturii.⁶

Îndumnezeirea este participarea eternă la infinitatea Persoanei Supreme. Omul unind firea umană cu Infinitul necreat, se află întreg și în chip integral într-o întrepătrundere cu Dumnezeu, devenind tot ce este Dumnezeu afară de identitatea de ființă.⁷ Vocația lui creaturală, așadar, este aceea de a ajunge la capătul unui proces de spiritualizare și înălțare a trupului și a sufletului la demnitatea de înger pământesc și om ceresc-altar al lui sfințeniei lui Dumnezeu.⁸

În acest proces există o distincție de fond ce trebuie cunoscută, distincție care ne ferește de o înțelegere panteistă a unirii omului cu Dumnezeu. Prin îndumnezeire oamenii nu devin consubstanțiali cu Dumnezeu, ci devin în baza lucrării harului teofori, hristofori, pnevmatofori-(dimensiunea trinitară a theosis-lui).⁹ Această distincție constituie temeiul fundamental al devenirii infinite a umanității. Asimilarea omului în Dumnezeu nu e o absorbție în Dumnezeu, nu este o negare a umanității, ci mai degrabă o avansare în slavă, o creștere spre umanitatea perfectă.¹⁰

Vom încerca, cât ne va sta în putință, să surprindem în această scurtă analiză câteva din aspectele acestei uniri dintre om și Dumnezeu. Vom începe cu modalitatea de operare a îndumnezeirii în cadrul paradisiac și vom continua cu dimensiunea hristologica a îndumnezeirii, pentru ca în final să urmărim accentele sacramentale pe care le-a introdus întruparea Lui Hristos în cadrul aceluiași proces de îndumnezeire a omului și a lumii.

1. Îndumnezeirea în starea paradisiacă

Crearea lui Adam „după chipul” lui Dumnezeu, a avut scopul de a conduce natura umană la unirea ipostatică cu Dumnezeu-Cuvântul în Hristos. Acest scop a reprezentat destinul original al lui Adam, destin ce a rămas permanent și neschimbat – „căci sfaturile Domnului sunt nestrămutate”¹¹ - chiar și după cădere.¹² Deci, conceperea

⁶ E. Bartoș, *op. cit.*, p.189

⁷ Pr. Ioan C. Teșu, *Omul-Taină...*, *op. cit.*, p.175

⁸ *Ibidem*, p. 51

⁹ Jurgen Henkel, *Îndumnezeire și etică a iubirii în opera Părintelui Dumitru Stăniloae*, ed. Deisis, Sibiu, 2003, p.32

¹⁰ E. Bartoș, *op. cit.*, p.30

¹¹ Panaiotis Nellas, *Omul- animal îndumnezeit*, ed. Deisis, Sibiu, 2002, p.69

omului a presupus dintru început elementele necesare acestuia pentru a putea cuprinde în sine Arhetipul său.

Arhetipul omului este Logosul, dar nu El pur și simplu ca persoană a Sf. Treimii, ci Logosul întrupat. Nu are importanță faptul că Hristos nu a existat istoric în timpul creației lui Adam, El este realitatea supratemporală a lui Dumnezeu „*mai întâi născut decât toată zidirea*”(Col 1,15-17). Pentru că dacă omul pentru care a fost făcută întreaga creație materială, a răsărit pe pământ ultimul după toate creaturile atunci este negreșit, și logic ca Hristos Care reprezintă scopul întregii creații materiale și spirituale să fie posterior lui Adam.¹³

Faptul că Adam a fost creat după Hristos ca Model înseamnă că el trebuia să se înalțe la Arhetipul lui sau mai exact să se curățească și iubească pe Dumnezeu în așa măsură încât Dumnezeu să vină să se sălășuiască în el, Logosul să se unească ipostatic cu omul și astfel să apară în istorie Hristos, să se arate Dumnezeu–Omul.¹⁴ Deci, omul merge spre Hristos devenind cu atât mai mult el însuși cu cât înaintează mai mult spre unirea cu Chipul după care a fost creat.

Să vedem în cele ce presupunea această unire în cadrul paradisiac.

Logosul dumnezeiesc este Acela în care își găsesc obârșia toate lucrurile și ființele zidite de Dumnezeu. Tot Logosul divin este Acela în care aceste își găsesc și împlinirea și desăvârșirea. Potrivit învățăturii creștine revelate, cunoașterea lui Dumnezeu în vederea unirii cu El este posibilă pentru faptul că lumea în care trăim, a fost creată purtând în sine cifruri asemenea unor semne, cuvinte sau rațiuni care grăiesc despre Dumnezeu. Din această cauză, în creștinism creația reprezintă o a doua carte care vorbește despre Dumnezeu. Cel chemat să „citească” această carte este tocmai omul. Îndumnezeirea se realizează, așadar, prin citirea acestor cifruri, prin contemplarea¹⁵ rațiunilor fapturilor creației, ce mijlocesc negreșit urcușul omului spre Logosul în care își au obârșia aceste rațiuni. Omul prin raționalitatea sa și a lumii este legat ontologic de Logosul divin. Îndumnezeirea lui este condiționată de contemplarea

¹² Îndumnezeirea a continuat să constituie esența pedagogiei lui Dumnezeu față de poporul iudaic, țelul nu numai al proorocilor și al iudeilor propriu-zis, ci al întregii istorii sfinte a mântuirii.

¹³ P. Nellas, *op. cit.*, p.71

¹⁴ **Ibidem**

¹⁵ Sf. Maxim spune cu referire la starea de îndumnezeire că odată realizată oprește mișcarea naturii umane și orice contemplație și se odihnește. Dar această odihnă nu este o fixare, ci este o mișcare mai presus de orice mișcare o stabilitate veșnic mișcătoare. Atunci vom lăsa să se odihnească cu cele mărginite prin fire și puterile noastre, dobândind cea ce nu poate dobândi nicicum puterea cea după fire.

rațiunilor lumii ce au ca efect împlinirea unei rațiunii a omului în raport cu Rațiunea Supremă.

Realizarea omului ține, în definitiv, de actualizarea acestei rațiuni a omului preexistente în Dumnezeu, a rațiunii de mișcare a acestuia spre Dumnezeu în raport cu lumea în care a fost zidit. Această rațiune după care a fost făcut omul, ce reflectă, de altfel, rațiunea comună a întregii naturii umane, nu poate fi separată de Logosul divin, unirea și conformarea cu propria sa rațiune înseamnă și unirea și conformarea cu Logosul și cu Rațiunea divină.¹⁶

Pe de altă parte mișcare persoanei umane spre rațiunea ei, sau înaintarea ei spre Dumnezeu, nu ar fi fost posibilă dacă asupra acesteia nu s-ar fi exercitat o acțiune a lui Dumnezeu, conformă cu rațiunea naturii umane preexistente în El. Astfel, mișcarea spre îndumnezeire a omului și a creștii nu trebuie înțeleasă ca fiind declanșarea unui resort care începe în momentul când creatura e adusă la existență. Creatura are în sine capacitatea de mișcare spre Dumnezeu, dar trecerea acestei mișcări în potență la mișcare în fapt, se realizează prin lucrarea continuă a lui Dumnezeu asupra omului.¹⁷

În altă ordine de idei, faptul că Dumnezeu a plăsmuit pe om *după chipul* Lui înseamnă că la creat astfel ca el să tinda, prin mișcare, în mod real spre întruparea și enipostazierea Logosului, a Rațiunii sale Supreme în umanitatea sa. Hristos nu este o intamplare, un accident în istorie și nu constituie o consecință a biruinței diavolului asupra omului.¹⁸ Înainte de a se fi unit ipostatic natura divină cu cea umană – deci și înainte de cădere- omul exista pentru Hristos.

În consecință, îndumnezeirea infinită a umanului are ca fundament o anumită rațiune veșnică după care omul a fost creat. Această rațiune a omului îl leagă pe om ontologic de Logosul divin în care se află preexistentă această rațiune, dar și de lume a cărei rațiune slujește rațiunii omului. Condiția paradisiacă ne oferă modelul acestei relații om –lume- Logos ce tinde infinit spre desăvârșire. După căderea adamică acest model devine Hristos, sigurul Om desăvârșit care păstrează în sine aceste elemente, și cel care prin excelență le aduce la desăvârșire întru Sine.

2.Caracterul hristologic al îndumnezeirii

¹⁶ **Pr. Prof. D. Stăniloae**, *Natură și har în Teologia Bizantină*, O rtoodoxia, nr.3, 1974, p.395

¹⁷ **Ibidem**

¹⁸ **P. Nellas**, op. cit., p.72

Existența în Hristos este sinonimă cu realizarea umană, constituie un mers de la „după chip” la *Chip* sau de la existența iconică la cea reală, asemănarea cu Dumnezeu fiind înțeleasă ca taină a *îndumnezeirii*, taina unirii cu Dumnezeu în Hristos.¹⁹

Dacă în spațiul edenic îndumnezeirea era efectul cunoașterii prin contemplare mistică și înomenire a Logosului, în starea căzută se schimbă modalitatea de operare a acestei vocații. Întruparea Logosului nu mai este dată de îndumnezeirea omului²⁰, ci în urma căderii lui Adam întruparea a devenit condiție a restaurării și învierii din moarte.

Întruparea (înomenirea) Fiului lui Dumnezeu după cădere, ca premisă a îndumnezeirii omului, constituie nu numai actul de restaurare a umanității, ci și actul de înălțare a firii umane de-a dreapta Tatălui²¹ - „*Dumnezeu s-a făcut Om pentru ca omul să devină Dumnezeu*”. Sub un anumit aspect, caracterul hristologic al desăvârșirii umane rămâne nota esențială și definitivă atât înainte, cât și după cădere

În acest cadru hristificarea este conținutul antropologic real al îndumnezeirii. În concordanță cu teologia paulină omul devine desăvârșit în Hristos. Toți credincioșii trebuie să ajungă la statura bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos, să dobândească mintea și inima Lui. Toate acestea realități au ca fundament întruparea: „*Cuvântul lui Dumnezeu și Dumnezeu vrea pururea ca în toate să lucreze taina întrupării Sale*.”²²

Prin întrupare se poate vorbi de o creație nouă, căci Dumnezeu s-a arătat în trup nou, ca prin trup, printr-un Nou Adam să se apropie de moarte și să o învingă.²³ Îndumnezeirea omului presupune primirea lui Hristos, a stării umanității îndumnezeite din persoana lui Hristos, a Celui care a luat chip uman prin întrupare pentru a ne conferi forma Lui dumnezeiască. Ea este o înălțare a noastră la chipul și măsura lui Adam Celui Nou, proces ce se realizează prin epectaza din slavă în slavă, nefiind ceva supraadăugat ființei noastre, ci un act ontologic.

Actul suprem al revelării stării umane îndumnezeite, care ne ajută să înțelegem caracterul ontologic al primirii formei lui Hristos, este cel de pe Tabor. Acolo ucenicii s-au schimbat după forma dumnezeirii lui Hristos, iar nu Hristos. El a ales un moment în care ucenicii săi erau pregătiți să Îl vadă așa cum era,²⁴ descoperindu-le înălțimea la

¹⁹ Pr. Ioan C. Teșu, *op. cit.* p.163

²⁰ Nichifor Crainic, *Sfințenia împlinirea infinită a umanului*, p. 43

²¹ Pr. Ioan C. Teșu, *op.cit.*, p.166

²² P. Nellas, *op .cit.*,p.74.

²³ Pr. Prof. Ion Bria, *Curs de Teologie Dogmatică și Ecumenică*, ed. Universității “Lucian Blaga” Sibiu, 1997, p.125

care sunt chemați oamenii să ajungă-culmea Taborului. Îndumnezeirea este, astfel, o schimbare la față continuă a omului o împărtășire de viața dumnezeiască din trupul lui Hristos îndumnezeit. Ea este ținta fără sfârșit spre întipărirea tot mai deplină a chipului umanității lui Hristos în om.

Ca atare, remarcăm faptul că în Hristos desăvârșirea este un progres continuu și nesfârșit,²⁵ căci ne-am făcut părtași ai Celui ce este fără de început și fără de sfârșit.

Începutul restaurării și desăvârșirii începe cu Botezul. Prin acesta se imprimă în conștiințele umane credința și deschiderea lor spre Hristos ca un elan al răspunsului lor la iubirea Lui nesfârșită. Astfel, sfințenia devine un dar și o misiune în același timp. Botezul cere mișcarea noastră spre actualizarea darurilor lui în infinitatea iubirii lui Dumnezeu ce implică în ea tensiunea eshatologică a Tainei Împărăției.²⁶

Continuarea conformării noastre cu Hristos cel întrupat și înviat sau participarea la dumnezeire (după Botez), se realizează prin angajarea omului credincios într-un proces de mortificare a patimilor ce are ca efect revărsarea în el a nemărginirii divine și a puterilor dumnezeiești.²⁷ Efortul susținut al omului poartă numele de „asceză”(askesis-exercițiu), ea fiind chipul lui Hristos cel îngropat. Revărsarea peste om a harului și al iubirii divine „mistica”, taină a lui Hristos cel înviat în slava dumnezeiască.

Baza ascezei stă în moartea și mortificarea de viață făcătoare a lui Hristos, mijloace prin care firea omenească participă tot mai mult la forța firii lui omenești îndumnezeite. Asceza noastră este o moarte treptată cu Hristos, o moarte a omului vechi o prelungire prin voință a botezului.²⁸

Omorârea morții din noi prin asceză, asemenea morții lui Hristos, este omorârea treptată a păcatului și a tuturor tendințelor spre el, acțiune ce sădește în locul patimilor virtuțile. Ea eliberează firea umană atât de mișcarea poftelor păcătoase, dar și de ideile ce se nasc în minte după curățirea de patimi.²⁹

Prin urmare, viața în Hristos este îndumnezeirea propriu-zisă. Conținutul real al acestei vieți este unirea cu Hristos cea care conduce pe om la întregirea lui. Ea are loc

²⁴ Nicolae Moșoiu, *Taina prezenței lui Dumnezeu în viața umană. Viziunea creatoare a Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae*, ed. Paralela 45, Brașov, p.200

²⁵ Pr. Prof. D. Stăniloae, *Spiritualitatea Ortodoxă. Ascetica și Mistica*, EIB, București, 1992, p. 6

²⁶ Idem, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, EIB, București, 1997, vol. II, p.182

²⁷ Idem, *Ascetica...op. cit.*

²⁸ Ibidem, p.10

²⁹ Ibidem, p.9

prin creșterea continuă în har, prin intrarea în sfera dumnezeirii.³⁰ Omul primește harul îndumnezeitor al Duhului Sfânt și transmite la rândul său reflecții ale acestui har sub forma energiilor duhovnicești, atât lumii însuflețite, cât și celei neînsuflețite. Celelalte existențe primesc de la omul desăvârșit, puteri capabile să le înalțe existența conform cu rațiunile lor divine, până la scopul final al acestora -îndumnezeirea.³¹

3. Sfintele Taine porți ale împărăției

Îndumnezeirea are un caracter prin excelență, tainic. Taina este punctul în care se săvârșește pătrunderea celeilalte lumii, dumnezeiești, în cea a noastră, harul dat în Biserică prin Sf. Taine aducând în creație viața adevărată a iubirii dumnezeiești. Între viața în Hristos(hristificarea) și calea tainelor este o strânsă legătură, Biserica fiind lăcașul în care Duhul lui Hristos se face simțit prin acte văzute sub forma Sfintelor Taine. Prin ele în Biserică omul se simte însuși în adâncul ființei sale se simte întemeiat și unit cu și în Hristos împreună cu toți ceilalți zidiți în Hristos.

Așadar, îndumnezeirea omului legată esențial de Hristos, este legată la fel de esențial de dimensiunea sacramentală a Bisericii care reprezintă în fapt fundamentul vieții creștine. Prin Sfintele Taine omul devine o făptură nouă, ce trăiește în Hristos, viața lui Hristos fiind în el.³² Unirea mistică cu Dumnezeu omul o pătimește prin har în Sfintele Taine, pentru aceea că, nu are prin fire o putere capabilă să realizeze îndumnezeirea.³³

Inițierea în acest progres spiritual de unire cu Hristos se face în Biserică prin Botez și ungerea cu Sf. Mir și se desăvârșește în Sf. Euharistie³⁴ - lucrare ce aduce viața dumnezeiască în creație.³⁵

Accidentalul căderii presupune în privința îndumnezeirii omului mai întâi refacerea lui prin Taina Botezului-renaștere atât a acestuia, dar și a cosmosului în general. Această renașterea are în sine ceva din chipul nașterii celei dintâi a lumii. Părintele Stăniloae ne spune că întocmai creației dintâi când Duhul Sfânt (*Duhul se purta pe deasupra apelor* Fc.1,2) și Logosul divin au făcut să se nască viața,³⁶ și în „creația” cea din nou unirea Duhului Sfânt cu apa de la Botez în care se află Logosul

³⁰ Jurgen Henkel, *op. cit.*, p.181

³¹ Pr. Ioan C. Teșu, *Omul- Taină...* *op. cit.*, p.172

³² Profesor. Dr. Nicolae Mladin,, *Prelegeri de mistică Ortodoxă*, Ed. Veritas, Târgu Mureș, 1996, p.100

³³ Pr. Ioan C. Teșu, *Omul...op. cit.*, p.170

³⁴ D. Stăniloae, *Teologia Dogmatica...op. cit.*, p.181

³⁵ E. Bartoș, *op. cit.*,p.179

³⁶ Desigur nu și fără aportul Tatălui

divin -prin rațiunile lumii și activarea acestora- a făcut ca viața să se arate din nou. În apa Botezului se află materia lumii în chipul ei transfigurat, metamorfozat precum și raționalitatea lumii pe care ipostatic o adună în Sine Însuși Cuvântul. Acesta împreună cu Duhul Sfânt ca și în prima zi a creației face ca Botezul să devină un mijloc de naștere al unui alt cosmos în care stăpânește de această dată Logosul Întrupat-Hristos.³⁷

Sf. Taine sunt, așadar mijloace alese din creație de Hristos prin care ne împărtășim de râurile de viață netrecătoare din trupul Său cel înviat. Aceasta pentru că trupul lui Hristos recapitulează în constituția Sa prin raționalitatea lui, întreaga realitate cosmică, iar pe de altă parte pentru că are ca Ipostas al umanității Sale, pe Însuși Dumnezeu Cuvântul.³⁸

În consecință după Înviere, trupul îndumnezeit al lui Hristos a devenit plin de viață dumnezeiască purtând în sine și toate rațiunile existenței împlinite, realizate. Omul este chemat să urmeze același parcurs al lui Hristos prin participare la viața dumnezeiască și prin împărtășirea cu trupul și sângele lui Hristos, deci cu rațiunile împlinite și realizate în chip deplin în Hristos. Astfel, întreaga existență creată om – cosmos să se configureze în forma lui Hristos cel înviat.³⁹

Așadar, viața lumii și implicit a omului se împărtășește prin Cel ce este însuși viața- Hristos. Sf. Euharistie este în aceste cadre condiția *sine qua non* pentru ca viața dumnezeiască virtuală din trupul lui Hristos, să devină actuală și împlinită în om și implicit în cosmos. Prin Euharistie Hristos penetrează trupurile noastre absorbind în oarecare măsură rațiunile lor în fundamentul lor necreat, în rațiunile lor eterne din Logos unde formează o unitate simfonică și dialogică, dar și o unitate a credincioșilor în trupul tainic al Acestor.⁴⁰

Prin urmare, Sfintele Taine ca acțiuni teandrice cuprind întreaga creație și au ca scop unirea lui Dumnezeu cu creația sa. Această unire începe cu actul creației care este în fapt și prima Taină, menită să se desăvârșească prin mișcare spre starea în care

³⁷ **Pr. Prof. D. Stăniloae**, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, EIB, București, 1997, vol. III, p.27

³⁸ Așadar, dacă trupul poartă în sine recapitularea întregului cosmos era evident ca odată cu Întruparea să apară o schimbare și în creație. Trupul poartă în sine rațiunile întregii creații materiale; trupul și creația își au izvorul raționalității lor în Logosul divin.

³⁹ **Pr. Prof. D. Stăniloae**, *Creația ca Dar și Tainele Bisericii*, Ortodoxia, nr.1, 1976, p. 11

⁴⁰ Ținta acestui proces de penetrare a trupurilor noastre prin Hristos cel euharistic este readunarea în Rațiunea Supremă și Ipostasul ontologic, al tuturor subiectelor umane și ale elementelor creației după ce aceste rațiuni s-au sau actualizat distinct, fiecare în parte în Hristos. Această adunare în Rațiunea prototipică nu înseamnă desființarea rațiunii ontologice a nici unuia din subiectele umane și din elementele cosmosului, ci numai transfigurarea lor și suprema unificare în Izvorul lor așa cum prefacerea rațiunii ontologice a pâinii și a vinului în trupul și sângele lui Hristos nu înseamnă desființarea realității lor sensibile.

„Dumnezeu va fi totul în toate” I Cor 15,28. Omul este chemată să ducă mai departe acest urcuș tainic ce începe la creație. Această vocație, însă, nu o va putea împlini omul căzut, decât în Hristos prin iubirea tainică pentru El manifestată în primul rând față de lume ca dar al iubirii lui Dumnezeu față de om: „sinteza care este chemat omul să o realizeze în raport cu cosmosul și cu propria existență nu se poate realiza cu adevărat și deplin decât atunci când lumea va fi înțeleasă în termenii misterului și ai tainei. Taina, ființa umană nu o poate folosi spre împlinirea sa decât într-o strânsă legătură cu Dumnezeu care în mod conștient ca dăruitor al naturii revărsă iubire peste ea. Această iubire devine parțială în urma căderii, ființa noastră închizându-se iubirii lui Dumnezeu transmisă și prin creație. Ea se redeschide decât prin darul culminant al existenței care este Hristos și care leagă în umanitatea sa cosmosul cu întreaga fire umană.”⁴¹

Destinul creației, în aceste condiții, de a fi mijlocitoare a iubirii divine se redefinesc, se împlinesc cu adevărat în mod desăvârșit în Hristos. În El se arată ținta spre care era destinat Adam și toată existența încă de la creație să tindă-să fie un dar străveziu la culme al lui Dumnezeu mijlocitor maxim al iubirii Lui.

Deci, prin Sf. Taine omul poate în Duhul dumnezeiesc să se sfințească, atât pe sine, dar și lumea în care ființează spre o desăvârșire ce presupune aducerea tuturor în sânul treimic, în slava cea negrăită a împărăției.

⁴¹ Pr. Prof. D. Stăniloae, *Creația ca Dar...op. cit*, p. 11